

HØJESTERETS DOM

afsagt onsdag den 30. oktober 2024

Sag 35/2024

(1. afdeling)

Anklagemyndigheden

mod

T1

(advokat Berit Ernst, beskikket)

og

T2

(advokat Mette Grith Stage, beskikket)

og

T3

(advokat Naja Wærness Larsen, beskikket)

I tidligere instanser er afsagt dom af Retten i Odense den 28. oktober 2022 (11-5843/2022) og af Østre Landsrets 16. afdeling den 12. december 2023 (S-3461-22).

I pådømmelsen har deltaget fem dommere: Jens Peter Christensen, Kurt Rasmussen, Lars Apostoli, Rikke Foersom og Søren Højgaard Mørup.

Procesbevillingsnævnet har den 29. maj 2024 meddelt T1, T2 og T3 begrænset tilladelse til anke til Højesteret, således at tilladelsen alene omfatter spørgsmålet om opholdsforbud i medfør af straffelovens § 79 a, stk. 1.

Påstande

Dommen er anket af T1, T2 og T3 med påstand om formildelse, sådan at det idømte opholdsforbud ændres, så det omfatter et nærmere afgrænset område i Odense Kommune.

T2 har subsidiært påstået opholdsforbuddet begrænset, således at han har mulighed for dels med tog, dels via Fynske Motorvej E20 at passere gennem Odense Kommune i øst- og vestgående retning.

T3 har subsidiært påstået opholdsforbuddet begrænset, således at han kan passere gennem Odense Kommune i øst- og vestgående retning med tog eller bil.

Anklagemyndigheden har påstået det idømte opholdsforbud ændret, således at det gælder i mindst 6 år.

Supplerende sagsfremstilling

Af Rigspolitiets evaluering af straffelovens § 79 a af 31. januar 2022 fremgår bl.a.:

”3.2. Politiets erfaringer med opholdsforbud

Halvdelen af landets politikredse har gode erfaringer med anvendelse af opholdsforbud efter straffelovens § 79 a.

Det er politikredsenes vurdering, at opholdsforbud efter straffelovens § 79 a kan være et effektivt redskab til at fjerne bandemedlemmer fysisk fra deres sædvanlige miljø. Det er samtidig kredsenes vurdering, at bandemedlemmerne typisk oplever det som meget indgribende at blive forhindret i at færdes i f.eks. det område, hvor de er opvokset og har deres daglige liv.

Et opholdsforbud medfører ikke nødvendigvis mindre uro eller færre konflikter, men det medfører i nogle tilfælde, at grupperinger i perioder svækkes og har mindre aktivitet. Det er således erfaringen fra flere politikredse, at et opholdsforbud medfører, at det pågældende medlem af en gruppering fjernes fra sine faste og vante omgivelser og dermed bliver tvunget til at opholde sig et sted, hvor grupperingen ikke er så talstærkt til stede.

Bandegrupperinger er imidlertid meget dynamiske og mobile, herunder i forhold til deres opholdssted. Enkelte politikredse er således bekendt med, at gruppens opholdssted er blevet flyttet til steder placeret uden for det geografiske område, der er omfattet af opholdsforbuddet. Dette ses særligt at være tilfældet, hvor flere af en grupperings medlemmer er idømt et opholdsforbud i det samme område.

Rigspolitiet kan endelig oplyse, at de resterende politikredse ikke har erfaring eller kun begrænset erfaring med redskabet.

Endvidere bemærkes, at muligheden for at idømme et opholdsforbud alene har eksisteret i fire år, og at den persongruppe, der modtager et opholdsforbud, typisk bliver idømt længere fængselsstraffe, og at opholdsforbuddet derfor først får virkning efter endt afsoning.

...

3.4. Særligt om den geografiske udstrækning af et idømt opholdsforbud

Opholdsforbud er et forbud mod at færdes eller opholde sig i et eller flere geografisk nærmere afgrænsede områder. Områderne omfatter stedet, hvor kriminaliteten er begået, eller hvor gruppen af personer, som den domfældte er tilknyttet, opholder sig, jf. straffelovens § 79 a, stk. 2.

Forarbejderne til straffelovens § 79 a lægger bl.a. op til, at et opholdsforbud som udgangspunkt skal omfatte den eller de kommuner, hvor den banderelaterede lovovertrædelse, der ligger til grund for opholdsforbuddet, er begået. Retspraksis viser imidlertid, at domstolene – med enkelte undtagelser – hidtil har lagt en restriktiv linje ved fastsættelsen af opholdsforbuddets geografiske udstrækning. Det skyldes, at domstolene foretager en samlet proportionalitetsafvejning, hvor bl.a. karakteren, omfanget og grovheden af den begåede kriminalitet, herunder om den begåede kriminalitet har forbindelse til en konflikt mellem forskellige grupper, indgår. Domstolene synes på den baggrund overordnet set at være tilbageholdende med at idømme opholdsforbud, der gælder for hele kommuner.

Østre Landsret har dog i dom af 21. juni 2021 (gengivet i TfK.2021.971) afgrænset et opholdsforbud til bl.a. at omfatte samtlige registrerede klubhuse og andre lokaliteter, der relaterer sig til en navngiven gruppering samt støttegrupper i Danmark, og dertilhørende jordstykker.

Det er politikredsens vurdering, at den geografiske udstrækning af opholdsforbuddet efter straffelovens § 79 a, stk. 2, generelt vurderes at være relevant og tilstrækkelig. Københavns Politi har dog bemærket, at det er erfaringen, at domstolene typisk fastsætter opholdsforbuddet til at omfatte et geografisk meget afgrænset område, og at det efter Københavns Politis opfattelse vil være hensigtsmæssigt, hvis områderne blev udvidet, idet dette kan have indvirkning på grupperingernes mulighed for at finde nye opholdssteder. Rigspolitiet skal i forlængelse heraf bemærke, at øget brug af opholdsforbud i hele kommuner – i det omfang det er muligt – potentielt vil medføre, at grupperingen hindres i at flytte tilholdsstedet inden for kommunen, f.eks. til en anden bydel i kommunen.

Rigspolitiet vurderer dog, at i det omfang kriminaliteten er begået langt fra det geografiske område, hvor gruppen normalt opholder sig (f.eks. hvis kriminaliteten er begået i Jylland, mens gruppen primært opholder sig på Sjælland), vil opholdsforbuddet alene have en begrænset effekt, medmindre der samtidig idømmes et opholdsforbud i det område, hvor gruppen normalt holder til.

Det er herudover politikredsens vurdering, at når navnlig rockere som følge af et opholdsforbud efter straffelovens § 79 a bliver afskåret fra at komme i klubbens klubhuse, medvirker det til, at det bliver mere vanskeligt for de pågældende at genoptage deres kriminelle aktiviteter i klubregi.

Rocker- og bandemiljøet er imidlertid – som nævnt – meget dynamisk, hvilket også afspejles i gruppernes tilholdssteder. Det er således ikke ualmindeligt, at grupperinger (herunder også rockergrupperinger) flytter til nye tilholdssteder. Det kan eksempelvis skyldes, at eksisterende tilholdssteder lukkes af politiet eller kommunen, interne forhold i grupperingen, billigere lejemaal på en anden adresse mv. I praksis kan det have den

konsekvens, at de tilholdssteder, som er omfattet af den dømtes opholdsforbud, ikke længere benyttes som et tilholdssted, når den dømte har afsonet sin (eventuelle længerevarende) dom, og dermed kan et opholdsforbud, der alene omfatter klubbens aktuelle tilholdssteder, vise sig at være uden konsekvens for personens færden eller aktiviteter i klubregi efter endt afsoning.

3.5. Politiets håndhævelse af den dømtes overtrædelse af opholdsforbud

Rigspolitiet vurderer, at det generelt er muligt at håndhæve opholdsforbuddene. En væsentlig årsag hertil er, at politiet har et godt kendskab til de dømte personer og de grupperinger, som personerne er tilknyttet. Håndhævelsen sker således ikke alene ved, at personerne antræffes af politiet inden for det område, der er omfattet af opholdsforbuddet, men også gennem politiets systematiske monitorering af bandemiljøet, hvor der f.eks. via andre efterforskninger, tilgængelig videooptagelse og lignende tilgår politikredsene oplysninger om, at et opholdsforbud er overtrådt.

Flere politikredse har dog påpeget, at håndhævelsen af opholdsforbuddet i praksis bliver besværliggjort af, at domstolene – som nævnt under afsnit 3.4. – er tilbageholdende med at idømme opholdsforbud, der gælder for hele kommuner. Når opholdsforbuddet begrænses til udvalgte områder eller enkelte, specifikke adresser, stiller det tilsvarende store krav til politiets dokumentation for, hvor overtrædelsen er sket, ligesom der eventuelt skal udarbejdes detaljeret kortmateriale mv., før et opholdsforbud kan håndhæves af politiet.”

Om bandegrupperingen NBV fremgår følgende af Fyns Politis dokumentationsrapport af 22. juli 2022:

”2 Gruppens navn og historiske ophav

I oktober 2017 blev bandegrupperingen Black Army vurderet ophørt af politiet. De nu tidligere medlemmer bar ikke længere synlig bandebeklædning, men der eksisterede stadigvæk en form for netværk, som var delt i to lejre. Begge lejre vurderedes at være involveret i alvorlig narkokriminalitet. Det blev ligeledes vurderet, at begge lejre var præget af familiebårne strukturer, hvor medlemmer fra mere toneangivende familier i miljøet typisk stod for ledelsen. Den ene side havde tilholdssted omkring Bøgeparken/Vollsmose i Odense og den anden omkring Korsløkkeparken/Nyborgvej i Odense.

Den 25. september 2018 vurderede politiet, at der var grundlag for at oprette de to lejre som netværk. Netværket med tilholdssted i Vollsmose blev benævnt Fraktion A, og Netværket med tilholdssted omkring Korsløkkeparken blev benævnt Fraktion D. A stod for X, og D stod for Y.

Det var særligt to skyderier hhv. den 1. april og 13. juli 2018, som indikerede personkredsen i hvert netværk.

Efter to nye skyderier den 24. januar og 29. januar 2019 vurderede politiet den 30. januar 2019, at der var grundlag for at oprette begge fraktioner som reelle bandegrupperinger betegnet hhv. som Gruppe A og Gruppe D. Det blev imidlertid vurderet uhensigtsmæssigt at betegne en bandegruppering med brug af et stort bogstav for efternavnet af en familie, særligt når grupperingen havde andre medlemmer uden for denne familie, hvorfor politiet ændrede grupperingers navne i foråret 2019 til hhv. Bøgetorvsgruppen

og Korsløkkegruppen, som i stedet tog afsæt i et geografisk tilhørssted. I forbindelse med den systematiske politimæssige monitoring af kriminelle grupper og netværk er der imidlertid tegnet et klart billede af, at Korsløkkegruppen af sig selv og andre benævnes NBV eller Nyborgvej, hvorfor politiet ændrede Korsløkkegruppens navn til NBV d. 28. maj 2021. Det er gennemgående den samme personkreds i NBV siden 2018 med tilgang af nye personer og afgang af enkelte.

Foruden de nævnte skyderier har der været yderligere fem skyderier grupperingerne i mellem fordelt på den 20. februar 2019 (ét skud afgivet med gas/signalpistol for at skræmme: Rettens nr. 4-5068/2019), 10. september 2019, 16. december 2019, 17. juni 2020 og den 24. juni 2020.

Det er politiets vurdering, at alle ni skyderier var relaterede til de bande grupperinger politiet p.t. benævner Bøgetorvsgruppen og NBV. Se nedenstående oversigtskort for placeringerne af skyderierne.

3. Område

Gruppen vurderes at have tilknytning til Odense, nærmere lokalt bestemt området ved og omkring Korsløkkeparken, Blangstedgård og Nyborgvej i Odense.

...

5. Kriminalitet

Personerne i NBV mistænkes for at være involveret i drabsforsøg, narkotikahandel, grov vold og berigelse i forening samt våbenbesiddelse jf. straffeloven.”

Af ”Politifaglig vurdering ift. Straffelovens § 79 a” af 21. juli 2022 fremgår bl.a.:

”Det er politiets indstilling, at der i forhold til tiltalte ..., ..., ..., T3, T2, T1, ..., ..., ... og ... bør nedlægges opholdsforbud i medfør af straffelovens § 79 a for at sikre, at de tiltalte ikke efter løsladelse umiddelbart genoptager deres kriminelle tilværelse i tilknytning til NBV i det område, hvor de tiltalte i nærværende sag har begået kriminalitet, og i det område hvor NBV hører til.

...

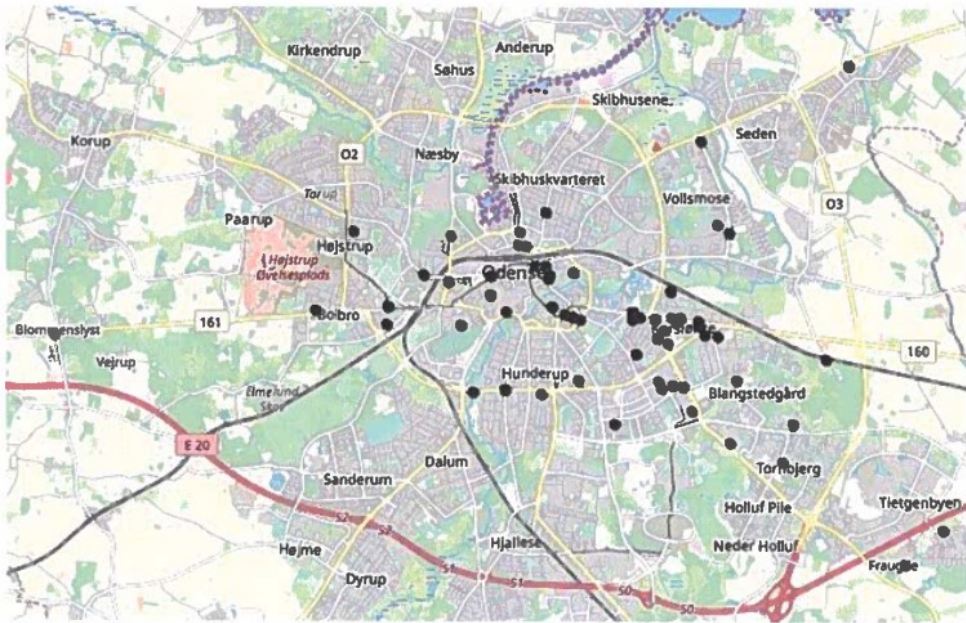
Det er politiets vurdering, at opholdsforbuddet vil have den største præventive effekt, såfremt der nedlægges påstand om et opholdsforbud for hele Odense Kommune (Kort 1), subsidiært for postnumrene 5000, 5220, 5230 og 5240 (Kort 2).

...

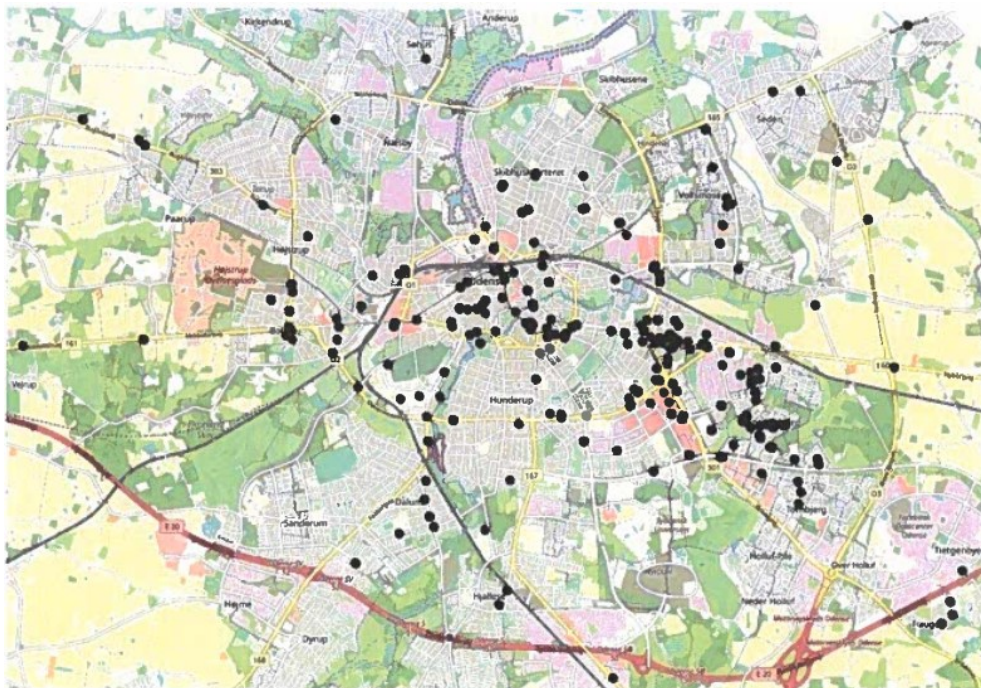
I vurderingen af det definerede område er der bl.a. lagt vægt på NBV’s adfærdsmønster og de forpligtelser, der kan være forbundet med at være medlem af gruppen. Der er tillige lagt vægt på risikoen for voldelige sammenstød med andre grupperinger, og af den grund er postnummeret 5240 medtaget.

Det er politiets vurdering, at NBV har stor interesse i at beskytte deres tilholdssteder og territorier mod udefrakommende. Det er mest synligt i konfliktperioder, hvor grupperingen har udvist voldsparathed over for udefrakommende personer og grupper.

Som supplement til vurderingen er nedenstående kort udfærdiget, som viser de tiltaltes samlede sigtelser (undtaget færdselsloven) i Odense Kommune fra og med år 2020. Som det fremgår af kortet er størstedelen af sigtelserne sket med gerningssteder i post-numrene 5000, 5220 og 5230.

I ”Politifaglig vurdering ift. Straffelovens § 79 a” af 27. juli 2022 er der indsat følgende kort, som viser, hvor politiet har truffet medlemmer af NBV i 2022:

I rapporten er det gentaget, at det er politiets vurdering, at opholdsforbuddet vil have den største præventive effekt, hvis det omfatter hele Odense Kommune, subsidiært et nærmere angivet område. Det nærmere angivne område svarer til det område, som er omfattet af forbuddet ifølge byrettens dom.

Af personundersøgelse af 9. september 2024 vedrørende T1 fremgår, at han til Kriminalforsorgen har forklaret, at han ikke har en kæreste. Opholdsforbuddet har medført, at han ikke har kunnet mødes med sine forældre og søskende i Odense.

Af udskrift fra CPR af 16. september 2024 fremgår, at T1 er ugift og ikke har børn, og at hans forældre er bosiddende i Odense.

Af personundersøgelse af 16. september 2024 vedrørende T2 fremgår, at han til Kriminalforsorgen har forklaret, at han er muslimsk gift, at parret sammen flyttede fra Odense til Langeskov nogle uger inden anholdelsen den 1. marts 2022, og at hans kone nu igen bor i Odense. Hans mor, stedfar og de fleste af hans søskende bor også i Odense. Hans far bor i Libanon. Han vil gerne genoptage sit arbejde for sin onkels transportvirksomhed, når han bliver løsladt.

Af udskrift fra CPR af 16. september 2024 fremgår, at T2 er ugift og ikke har børn, og at hans mor er bosiddende i Odense.

Af personundersøgelse af 9. september 2024 vedrørende T3 fremgår, at han til Kriminalforsorgen har forklaret, at han var blevet gift for seks måneder siden, at hans ægtefælle har en lejlighed i Horsens, hvor de skal flytte sammen, når han bliver løsladt, og at han netop var startet på en uddannelse på Aarhus Universitet.

Af udskrift fra CPR af 16. september 2024 fremgår, at T3 er ugift og ikke har børn, at hans mor er bosiddende i Langeskov, og at hans far ikke længere lever. Han har oplyst, at moderen er flyttet fra Odense til Langeskov for at have bopæl uden for Odense Kommune, således at de kan mødes, når han har udgang.

Supplerende retsgrundlag

Af de specielle bemærkninger til straffelovens § 79 a fremgår (Folketingstidende 2017-18, tillæg A, lovforslag nr. L 35, s. 18 ff.):

”Det foreslås i § 79 a, stk. 3, at politiet kan meddele tilladelse til færden eller ophold i et område omfattet af et forbud efter stk. 1, hvis det af særlige grunde må anses for beføjet. Tilladelsesordningen indebærer, at den pågældende på forhånd og på eget initiativ skal søge om tilladelse, og at den pågældende ikke lovligt kan færdes i et område omfattet af et opholdsforbud efter den foreslåede bestemmelse, før der eventuelt måtte være meddelt en sådan tilladelse. Tilladelsesordningen forudsættes administreret restriktivt, således at der som udgangspunkt kun meddeles tilladelse, når Danmarks internationale forpligtelser, herunder EMRK, kræver dette, eller når det vil være nødvendigt, for at den dømte kan opfylde visse lovbestemte pligter, jf. i øvrigt herom nedenfor.

...

Der vil i visse situationer endvidere kunne foreligge særlige grunde i bestemmelsens forstand, hvis der er tale om at meddele tilladelse til den pågældendes transit igennem et område, der er omfattet af et opholdsforbud, f.eks. via en central færdselsåre eller til afgang fra en lufthavn, hvor opholdsforbuddet vil medføre en meget væsentlig omvej for transporten eller besværliggøre ud- og indrejse til Danmark i væsentligt omfang. Det forudsættes dog i givet fald, at en tilladelse ikke væsentligt vil vanskeliggøre håndhævelsen af et opholdsforbud, og at der ikke vurderes at være risiko for misbrug. Der vil f.eks. kunne være tale om tilladelse til transport via en central motorvejsstrækning som den fynske motorvej E20, der bl.a. passerer igennem Odense Kommune, eller transport til og fra Københavns Lufthavn i Kastrup i forbindelse med en konkret afrejse eller ankomst. Der vil også kunne være tale om tilladelse til at benytte en bestemt togstrækning. Desuden vil der, for en person med opholdsforbud i Københavns Kommune, kunne være tale om tilladelse til transport gennem Københavns Kommune, såfremt den pågældende er bosat i Frederiksberg Kommune, idet den pågældende i modsat fald ikke ville kunne forlade sin bopælskommune.

...

Den tidsmæssige og geografiske udstrækning af tilladelsen vil ligeledes bero på en nærmere vurdering af formålet med tilladelsen og forholdene i øvrigt. Ved vurderingen af, hvordan tilladelsen skal begrænses geografisk eller tidsmæssigt, vil der således bl.a. kunne lægges vægt på de samme forhold, som måtte tale for eller imod, at der gives tilladelse. Det må antages, at de nærmere geografiske eller tidsmæssige vilkår for tilladelsen ofte vil følge umiddelbart af formålet med tilladelsen. Hvor der således gives tilladelse til at deltage i en enkeltstående begivenhed, f.eks. en planlagt operation på et hospital i en kommune omfattet af et opholdsforbud, vil tilladelsen skulle omfatte transport til og fra den pågældende operation samt det heraf nødvendige ophold på hospitalet. Der er imidlertid intet til hinder for, at tilladelsen, f.eks. hvor datoerne for en længerevarende hospitalsbehandling måtte blive fastlagt løbende, kan tænkes givet som en stående tilladelse til for den pågældende at færdes til og fra og opholde sig på hospitalet med det bestemte formål for øje.”

Anbringender

T1, T2 og T3 har alle anført, at den geografiske udstrækning af det opholdsforbud, som landsretten har fastsat, er uproportional. Gerningsstedet i det forhold, der har begrundet opholds-

forbuddet (forhold 1), er et enkelt sted i Odense Kommune, men forbuddet omfatter hele kommunens areal på 305 km².

T1 har desuden anført navnlig, at han ikke har en lang historik med lignende kriminalitet. Der er ikke konkrete grunde til at tro, at der er risiko for, at han i fremtiden begår kriminalitet andre steder i Odense Kommune. Størstedelen af Odense Kommune har ikke samme karakter som området omkring gerningsstedet.

T2 har desuden anført navnlig, at der ikke er en konkret og aktuel risiko for, at han i fremtiden vil genoptage sine kriminelle aktiviteter med tilknytning til grupperingen NBV. Opholdsforbuddets udstrækning skal ikke være mere vidtgående end nødvendigt for at forebygge fremtidig kriminalitet. Et opholdsforbud indskrænket til gerningsstedet eller grupperingen NBV's udgangspunkt i området omkring Nyborgvej i Odense vil fuldt ud tilgodese hensynet til forebyggelse, imødegåelse og bekæmpelse af kriminalitet. Hans kone, mor, stedfar og elleve af hans tolv søskende bor i Odense. Han var før anholdelsen ansat i en transportvirksomhed i Odense, der vil genansætte ham, når han bliver løsladt. Et opholdsforbud omfattende hele kommunen vil derfor være uforholdsmæssigt indgribende.

T3 har desuden anført navnlig, at risikoen for, at han begår ny kriminalitet i Odense kan imødegås ved at meddele et zoneforbud efter reglerne herom, og et opholdsforbud er således ikke nødvendigt.

Hvis han skal meddeles et opholdsforbud, skal det ikke omfatte hele Odense Kommune, idet et opholdsforbud i en hel kommune alene bør anvendes i de groveste sager.

I en kommune med tæt bebyggede områder kan et opholdsforbud begrænses til en eller flere bydele, hvor det er tydeligt, at den pågældende kriminalitet eller gruppe hører til, og hvor en bredere udstrækning konkret vurderes ikke at stå i rimeligt forhold til den begåede kriminalitet.

Der skal lægges afgørende vægt på, hvor forbuddet mest effektivt forhindrer, at den pågældende genoptager sine kriminelle aktiviteter i tilknytning til gruppen i de områder, hvor den pågældende tidligere har begået kriminalitet, eller hvor gruppen holder til. NBV holder til i det område, hvor forbuddet skulle gælde ifølge byretten. Et opholdsforbud geografisk fastlagt

som ved byrettens dom vil fuldt ud tilgodese hensynet til forebyggelse og forhindring af ny kriminalitet.

Han er født og opvokset i Odense, og hans mor, søskende og niece har bopæl i Odense. Dog har hans mor midlertidigt flyttet sin bopæl til Langeskov, for at han har et sted at få udgang til, idet opholdsforbuddet også er effektueret under afsoning. Et opholdsforbud lægger dermed også uforholdsmæssige hindringer for opretholdelse af familierelationerne.

T2 og T3 har herudover anført, at et opholdsforbud i hele Odense Kommune vil gøre det uforholdsmæssigt vanskeligt for dem at færdes hen over Fyn.

Anklagemyndigheden har anført navnlig, at det beror på en proportionalitetsvurdering i overensstemmelse med det, der fremgår af forarbejderne til straffelovens § 79 a, og som kan udledes af Menneskerettighedsdomstolens praksis, hvor omfattende et opholdsforbud skal være.

Efter forarbejderne skal et opholdsforbud som udgangspunkt omfatte den eller de kommuner, hvor den pågældende lovovertrædelse er begået. Den proportionalitetsvurdering, som skal foretages, må tage højde for, hvilke undtagelser fra udgangspunktet der er nævnt i forarbejderne. I andre tilfælde må det kræve meget tungtvejende grunde, herunder navnlig nødvendige hensyn til Danmarks internationale forpligtelser, for at den konkrete proportionalitetsvurdering kan føre til, at der skal gøres en undtagelse. Ingen af de i lovforarbejderne udtrykkeligt nævnte undtagelsestilfælde er aktuelle i den foreliggende sag.

Uanset at Odense Kommune er geografisk stor, er der ikke oplysninger i sagen om de tiltaltes personlige forhold, herunder om deres familie, bopæl og arbejdsmæssige forhold, som med nogen vægt taler for, at der må tages et særligt hensyn hertil. De personlige forhold sammenholdt med den meget alvorlige personfarlige kriminalitet giver ikke grundlag for at anse en udstrækning til hele kommunen for ikke at stå i rimeligt forhold til den begåede kriminalitet.

Hertil kommer, at alle tre tiltalte tidligere er straffet mange gange, og at T2 og T3 tidligere er straffet for forsætlig vold. Der er ikke grundlag for, at opholdsforbuddet begrænses som ved byrettens dom. Den konkrete kriminalitet blev ikke begået i det ved byretsdommen fastsatte område og kunne være blevet begået, hvor end de forurettede den pågældende aften havde

befundet sig i Odense Kommune. Fyns Politi har desuden vurderet, at opholdsforbuddet vil have den største effekt, hvis der nedlægges et opholdsforbud for hele Odense Kommune.

Opholdsforbuddet skal derfor geografisk udstrækkes til Odense Kommune. Hvis Højesteret finder, at opholdsforbuddet ikke bør udstrækkes til hele Odense Kommune, bør forbuddet fastlægges som ved byrettens dom. Det er forudsat i forarbejderne, at muligheden for transit gennem Odense Kommune ikke skal reguleres ved, at transit via f.eks. Fynske Motorvej E20 generelt tillades, men ved konkrete tilladelser, så risikoen for ny kriminalitet kan vurderes konkret, jf. § 79 a, stk. 4 (tidligere stk. 3).

Når det gælder længden af opholdsforbuddet, stemmer det bedst med forarbejderne til § 79 a, hvis det er den konkrete straf for det forhold, der udløser opholdsforbuddet, som er retningsgivende for forbuddets længde. Det anføres i forarbejderne, at i sager, hvor der i den samlede strafudmåling også indgår straf for lovovertrædelser, som ikke opfylder betingelserne for idømmelse af opholdsforbud efter § 79 a, vil retten skulle fastsætte opholdsforbuddet ud fra et skøn over, hvilken del af straffen der kan henføres til lovovertrædelser, som er omfattet af bestemmelsen. Længden af opholdsforbuddet i den foreliggende sag bør være den samme for de tre tiltalte og baseret på, at landsretten har udtalt, at 4 års fængsel er et passende udgangspunkt for strafudmålingen vedrørende sagens forhold 1.

I denne sag bør længden af opholdsforbuddet fastsættes til ikke under 6 år. Det skyldes, at en fængselsstraf på 4 år ud fra tilkendegivelserne i forarbejderne må føre til en længde på som udgangspunkt 6 år, og at sagen desuden angår meget alvorlig personfarlig kriminalitet begået som led i en bandekonflikt, hvor de tiltalte er dømt for i forening og efter forudgående aftale med seks andre at have overfaldet to personer, der blev tildelt flere slag og flere knivstik, hvorved den ene person kom i livsfare. Praksis fra Højesteret taler desuden for, at opholdsforbuddet i den foreliggende sag bør være længere end 5 år.

Højesterets begrundelse og resultat

Sagens baggrund og problemstilling

T1, T2 og T3 er fundet skyldig i legemsangreb af særligt rå, brutal eller farlig karakter, jf. straffelovens § 245, stk. 1, ved den 13. januar 2022 på en parkeringsplads ved Dannebrogsgade i Odense sammen med seks medtiltalte at have overfaldet F1 og F2 med slag og knivstik,

således at F2 kom i livsfare. Landsretten har fundet, at overfaldet havde baggrund i en verserende bandekonflikt mellem bandegrupperingen NBV, som de tiltalte var medlem af, og bandegrupperingen 9Hunna, som F1 og F2 havde tilknytning til, og at der som led i konflikten blev benyttet skydevåben, jf. § 81 a, stk. 1.

T1 er idømt 4 års fængsel. T2, der tillige blev fundet skyldig i overtrædelse af bl.a. straffelovens § 290, stk. 1, og lov om euforiserende stoffer, og som tidligere er straffet for vold, er idømt 4 år og 6 måneders fængsel. T3, der tillige blev fundet skyldig i overtrædelse af bl.a. straffelovens § 191, stk. 2, jf. stk. 1, og knivloven, og som tidligere er straffet for vold, er idømt 6 års fængsel.

Landsretten har meddelt dem forbud mod at færdes og opholde sig i Odense Kommune i 5 år (opholdsforbud).

Sagen angår for Højesteret, om opholdsforbuddet skal begrænses til kun at omfatte en del af Odense Kommune, og om varigheden af forbuddet skal forlænges.

Reglerne om fastsættelse og afgrænsning af opholdsforbud

Efter straffelovens § 79 a, stk. 1, 1. pkt., kan den, som idømmes ubetinget fængselsstraf for en overtrædelse, der er omfattet af lovens § 81 a, ved dommen gives opholdsforbud. Efter stk. 2 kan et opholdsforbud omfatte forbud mod at færdes og opholde sig i et eller flere nærmere afgrænsede områder, hvor den pågældende lovovertrædelse er begået, eller hvor den gruppe af personer, som den domfældte er tilknyttet, opholder sig. Et opholdsforbud gives på tid fra 1 til 10 år regnet fra endelig dom, jf. § 79 a, stk. 5 (tidligere stk. 4). Ved udståelse af fængselsstraf eller anden strafferetlig retsfølge af frihedsberøvende karakter forlænges forbuddet tilsvarende.

Det anføres i forarbejderne til § 79 a (Folketingstidende 2017-18, tillæg A, lovforslag nr. L 35, s. 17 ff.), at forbuddet som udgangspunkt skal omfatte den eller de kommuner, hvor lovovertrædelsen er begået. Det anføres endvidere, at opholdsforbuddet ved fængsel i mere end 1 år, men ikke over 4 år, som udgangspunkt forudsættes fastsat til mellem 3 og 6 år. Ved fængsel i mere end 4 år, men ikke over 8 år, forudsættes forbuddet som udgangspunkt fastsat til mellem 5 og 8 år. Den geografiske og tidsmæssige udstrækning af et opholdsforbud skal dog i alle tilfælde fastsættes efter en konkret proportionalitetsvurdering.

Som anført i Højesterets dom af 15. juni 2023 (UfR 2023.3946) skal der ved den konkrete proportionalitetsvurdering lægges vægt på bl.a. karakteren, omfanget og grovheden af den aktuelle kriminalitet og eventuel tidligere relevant kriminalitet og på, hvor et forbud mest effektivt vil kunne forhindre, at den pågældende genoptager sine kriminelle aktiviteter. Der må endvidere lægges vægt på den dømtes personlige forhold, herunder familie, bopæl og arbejdsmæssige forhold.

Efter straffelovens § 79 a, stk. 4 (tidligere stk. 3), kan politiet meddele tilladelse til færden eller ophold i et område omfattet af et opholdsforbud, hvis det af særlige grunde må anses for beføjet. Ifølge forarbejderne vil der i visse situationer kunne foreligge særlige grunde, hvis der er tale om at meddele tilladelse til den pågældendes transit igennem et område, der er omfattet af et opholdsforbud, f.eks. via en central færdselsåre, hvor opholdsforbuddet vil medføre en meget væsentlig omvej for transporten. Det forudsættes dog i givet fald, at en tilladelse ikke væsentligt vil vanskeliggøre håndhævelsen af et opholdsforbud, og at der ikke vurderes at være risiko for misbrug. Der vil ifølge forarbejderne f.eks. kunne være tale om tilladelse til transport via en central motorvejsstrækning som den fynske motorvej E20, der bl.a. passerer igennem Odense Kommune. Der vil også kunne være tale om tilladelse til at benytte en bestemt togstrækning. Det er i forarbejderne anført, at en tilladelse kan gives som en stående tilladelse.

Højesteret finder, at forarbejderne må forstås således, at der som udgangspunkt vil blive givet en stående tilladelse til transit gennem Odense Kommune via E20 eller med tog, medmindre der er konkrete omstændigheder, der giver grundlag for at antage, at der er risiko for misbrug, eller at en tilladelse vil vanskeliggøre håndhævelsen af et opholdsforbud. Det bemærkes, at en tilladelse vil kunne inddrages i tilfælde af misbrug.

Den konkrete sag

T1, T2 og T3 er fundet skyldig i alvorlig personfarlig kriminalitet som led i en bandekonflikt mellem NBV og en anden bandegruppering, hvor der som led i konflikten blev anvendt skydevåben, ved i forening og efter forudgående aftale med seks andre at have overfaldet to personer, der blev tildelt flere slag og flere knivstik, hvorved den ene person kom i livsfare.

Opholdsforbuddet skal forhindre, at de tiltalte genoptager deres kriminelle aktiviteter, når de bliver løsladt. Landsretten har fundet, at de var medlemmer af bandegrupperingen NBV, der ifølge Fyns Politi er involveret i alvorlig narkotikakriminalitet, berigelseskriminalitet og personfarlig kriminalitet, herunder som deltager i en række skyderier i perioden 2018-2020 som led i konflikter med andre bandegrupperinger. Der er ifølge politiet rejst sigtelser mod medlemmer af NBV i 2020-2022 for forhold begået på en lang række forskellige adresser spredt ud over Odense, ligesom medlemmer af NBV er antruffet i store dele af Odense. NBV's virkeområde er således ikke begrænset til en bestemt del af byen.

Højesteret vurderer på den baggrund, at det er nødvendigt, at opholdsforbuddet – i overensstemmelse med udgangspunktet i lovens forarbejder og politiets faglige vurdering – omfatter hele Odense Kommune, og Højesteret finder således ikke grundlag for at begrænse forbuddet, så det kun omfatter et nærmere afgrænset område i kommunen.

Højesteret finder efter det, der er anført ovenfor om muligheden for at opnå tilladelse til transit gennem Odense Kommune, heller ikke grundlag for at begrænse opholdsforbuddet, således at de tiltalte kan passere gennem Odense Kommune i øst- og vestgående retning med tog eller bil, herunder via Fynske Motorvej E20.

Opholdsforbuddet skal således – i overensstemmelse med lovens udgangspunkt – omfatte hele Odense Kommune.

Landsretten har udtalt, at 4 års fængsel er et passende udgangspunkt for strafudmålingen vedrørende overfaldet på F1 og F2, og at der ved straffastsættelsen for hver af de tiltalte er taget hensyn til, hvad de i øvrigt er fundet skyldig i, personlige forhold og tidligere straffe.

Landsretten har under henvisning til karakteren og grovheden af volden ved overfaldet og længden af den del af de enkelte straffe, der angår § 81 a-voldskriminaliteten, sammenholdt med hver enkelt af de tiltaltes personlige forhold fastsat forbuddets varighed til 5 år efter en samlet proportionalitetsvurdering.

Højesteret finder, at der ikke er fuldt tilstrækkeligt grundlag for at tilsidesætte landsrettens vurdering om varigheden af forbuddet.

Efter en samlet vurdering af opholdsforbuddets indhold og varighed, dets baggrund og formål samt det, der er oplyst om T1s, T2s og T3s personlige forhold, finder Højesteret, at forbuddet ikke udgør et uforholdsmæssigt indgreb over for dem.

Konklusion

Højesteret stadfæster landsrettens dom.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom stadfæstes.

Statskassen skal betale sagens omkostninger for Højesteret.